

РИНКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК: 338.48-44

**Тетяна ТКАЧЕНКО,
Олександр ГЛАДКИЙ**

МІСЬКИЙ І СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ: ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТОК

Розкрито онтологічну сутність міського й сільського туризму в їх діалектичній єдності та взаємозалежності. Запропоновано визначення міського та сільського туризму. Проведено порівняльний аналіз фундаментальних характерних рис, передумов і ресурсів розвитку обох видів туризму. Розроблено типізацію та запропоновано структурний аналіз міського й сільського туризму, розкрито їхні функції, визначено основні напрями розвитку.

Ключові слова: міський туризм, сільський туризм, онтологічна сутність, характерні риси, напрями розвитку.

Ткаченко Т., Гладкий А. Городской и сельский туризм: формирование и развитие. Раскрыта онтологическая сущность городского и сельского туризма в их диалектическом единстве и взаимозависимости. Предложено определение городского и сельского туризма. Проведен сравнительный анализ фундаментальных характерных черт, предпосылок и ресурсов развития обоих видов туризма. Разработана типизация и предложен структурный анализ городского и сельского туризма, раскрыты их функции, определены основные направления развития.

Ключевые слова: городской туризм, сельский туризм, онтологическая сущность, характерные черты, направления развития.

Постановка проблеми. Туристична система в Україні перебуває в стадії модернізації та пошуку напрямів активізації розвитку. Пріоритетність туристичної діяльності серед інших галузей соціально-економічного комплексу країни зумовлена наявністю значних за обсягом туристичних ресурсів різного профілю, вигідним географічним положенням країни, активізацією її зовнішньоекономічної діяльності, міжнародної співпраці та зарубіжних контактів, потенційною вагомістю у формуванні ВВП.

Особливим сегментом ринку туристичних послуг України є сільський туризм, який пропонує споживачам як всередині країни,

так і з-за кордону унікальні послуги щодо розміщення та відпочинку серед сільських ландшафтів, у природному середовищі з сільським пейзажним і господарським колоритом, у садибах приватного житлового фонду, які зберігають традиційний уклад життя, етнічні та культурно-історичні традиції місцевості. Для цього в Україні сформувалися багаті історичні, природно-кліматичні та культурно-етнографічні умови й ресурси.

Міський туризм в Україні – також досить молодий вид, проте на сьогодні активно розвивається. Організуються міські тури, відновлюються та створюються туристичні ресурси, здійснюється формування перцепційного образу ключових туристичних міст-дестинацій нашої держави, їхній брендинг. Усе це зумовлює особливу актуальність дослідження сутності, основних характерних рис і передумов розвитку міського та сільського туризму.

Дослідження сільського туризму активно здійснюються в нашій державі та за кордоном. У цій галузі можна виділити праці таких відомих учених і практиків, як В. Васильєв, П. Горішевський, Ю. Зінько, М. Й. Рутинський [1; 2], Т. І. Ткаченко [3], А. Г. Кізюн, М. М. Костиця [4], С. С. Кравцов [5] та ін. За кордоном питання організації сільського туризму піднімаються в роботах К. Koji [6], D. Sánchez-González, P. LaCaille, H. Lindsay, P. West, J. G. Carrier, S. Jones, J. Coria, E. Calfucura, M. Honey, A. Stronza та ін. [7]. Міський туризм є відносно новим об'єктом наукових досліджень, його сутнісна концепція лише формується. Проте основні його постулати розкрито в працях Н. Leser [8], Н. Neuenfeldt, O. Rose [9], D. Kluck, Ch. Koester [10]. Однак комплексного аналізу сутності, основних характерних рис, функцій та напрямків розвитку міського й сільського туризму ще до цього часу не проведено.

Об'єктом нашого дослідження є міський та сільський туризм в їх діалектичній єдності та взаємній суперечності; предметом – особливості їх онтологічної сутності, ключові функціональні риси та пріоритетні напрямки розвитку.

Мета роботи – аналіз сутності міського та сільського туризму в їх єдності та взаємозалежності. *Завдання* – висвітлення онтологічних основ концепції міського та сільського туризму, порівняльний аналіз їх фундаментальних характерних рис, проведення типізації функцій і середовища формування міського й сільського туризму, висвітлення основних напрямків розвитку в майбутньому.

Матеріали та методи. Матеріали статті розроблено на основі використання загальнонаукових методів діалектики: порівняльного аналізу, дедуктивного синтезу, логічного моделювання, класифікації та типізації, системно-структурного аналізу, наукового прогнозування.

Результати дослідження. Міський і сільський туризм розуміють переважно як антагоністичні види туризму, оскільки сфера їх організації, мета подорожі та специфіка формування туристичного

продукту суттєво відрізняються. Так, міста відвідують переважно з метою активного пізнавального відпочинку, налагодження контактів, спілкування, отримання нових знань, вражень, спогадів, часто – з комерційною та діловою метою тощо. Сільський туризм, навпаки, задовольняє потреби споживачів щодо усамітнення в природному середовищі, заспокійливої релаксації, оздоровлення, оволодіння первинними навичками ведення домашнього господарства та сільсько-господарських робіт. Разом з тим ці два види туризму мають деякі спільні риси. Зокрема, обидва пов'язані з формуванням перцепційних образів (хоча й діаметрально різних) середовища перебування туристів. Вони характеризуються спільною змістовною частиною формування культурно-пізнавальних, етнографічних, лікувально-оздоровчих, гастрономічних, освітніх, спортивних, пригодницьких і курортно-рекреаційних турів. Із організаційної точки зору, вони мають стандартизований набір інфраструктурних і функціональних рішень для задоволення потреб туристів, хоча й різної якості та змістовної насиченості.

Порівняння міського й сільського туризму, проведене на основі детального аналізу деяких наукових джерел [1; 3; 4; 8; 9–11], уможливило виділити низку спільних рис і розбіжностей в їх організації та наданні послуг (*таблиця*).

Міський туризм здійснюється переважно на невеликій, щільно забудованій, густо населеній місцевості. Вона вирізняється великою внутрішньою активністю господарюючих суб'єктів і функціональною розмаїтістю, розвиненою інфраструктурою (включаючи транспортну). Для цього виду туризму характерна низька залежність від зміни сезонів, клімату та інших природних факторів. У місті формується глибоко диверсифіковане соціальне середовище з космополітичними поглядами, орієнтацією на комерційні економічні інтереси, розвиток підприємництва, загальнолюдські культурні цінності, професійний менеджмент і маркетинг. У містах склалися сприятливі умови для активного розвитку міжнародних відносин у галузі туризму, серед суб'єктів господарювання переважають середні та великі за розміром (в умовах олігополії), які забезпечують найманих працівників постійною роботою, формують неособисті відносини між відвідувачами й менеджерами та орієнтовані на етику розвитку.

Сільський туризм, на противагу міському, істотно залежить від специфіки природних умов і ландшафтів, сезонів і пори року, розвивається в малих і середніх поселеннях з невеликою щільністю системи розселення та забудови. У сільському туризмі задіяні здебільшого приватні підприємці – керівники малих за розміром суб'єктів господарювання із залученням персоналу з тимчасовою (часто сезонною) зайнятістю. Переважною господарською функцією в сегменті сільського туризму залишаються фермерська діяльність і лісове господарство, ведення домогосподарства. Слабко розвинена інфраструктура, зов-

нішньооекономічна діяльність, маркетинг і менеджмент виконується непрофесійно. Характерними є персоніфіковані (особисті) відносини між відвідувачами та господарями туристичних об'єктів, в центрі привабливості – місцевий колорит села.

Порівняльний аналіз середовища формування міського та сільського туризму

<i>Міський туризм</i>	<i>Сільський туризм</i>
Невеликі відкриті простори	Великі відкриті простори
Пункти з населенням понад 10 000 осіб	Пункти з населенням менше 10 000 осіб
Висока щільність населення	Низька щільність населення
Щільно забудована місцевість	Природне середовище
Глибока перетвореність ландшафтів	Збереження природних ландшафтів
Глибока диверсифікація господарських функцій	Однорідність господарських функцій
Високий рівень зовнішньооекономічної діяльності	Високий рівень внутрішньої активності
Розвинена інфраструктура	Слаборозвинена інфраструктура
Розвинена мережа розваг / торгівлі	Індивідуальна діяльність
Великі будови / установи	Маленькі споруди
Міжнародні та національні суб'єкти господарювання	Місцеві домогосподарства та суб'єкти господарювання
Постійна робота для персоналу	Тимчасова зайнятість населення
Індустріальна направленість	Фермерська діяльність, лісове господарство, місцеве домогосподарство
Кошти, отримані від господарсько-фінансової діяльності, використовують за законодавством на розвиток суб'єкта туристичної діяльності	Кошти, отримані від туризму, використовуються на реалізацію інших завдань
Персонал може проживати далеко від місця роботи	Персонал – власники домогосподарств, або працівники проживають поруч із місцем роботи (надання послуг)
Туризм майже не підпадає під вплив сезонних чинників	Туризм має сезонний характер
Кількість відвідувачів і споживачів значна	Кількість споживачів незначна за обсягом
Неособисті відносини між відвідувачами та господарями туристичних об'єктів	Персоніфіковані (особисті) відносини між відвідувачами й господарями туристичних об'єктів
Професійний туристичний менеджмент	Непрофесійний менеджмент
Космополітичне середовище	Місцевий колорит
Багато сучасних будівель	Багато старих будівель
Етика розвитку	Етика обмеження
Об'єкти загального інтересу	Об'єкти особливого інтересу
Маркетинговий комплекс	Вибір однієї маркетингової ніші

Згідно зі словником британця S. Medlik [7], "сільський туризм (*rural tourism*) – це відпочинковий вид туризму, зосереджений на сільських територіях, який передбачає розвиток туристичних шляхів, місць для відпочинку, музеїв сільського господарства й народних

промислів, а також центрів із обслуговування туристів із гідами". На нашу думку, це визначення необхідно доповнити положеннями, які відображають характерні особливості надання послуг у цьому сегменті, а саме: "Сільський туризм передбачає використання житлового фонду та присадибної території домогосподарств (будівлі, споруди, багаторічні насадження, тварини тощо); надання послуг, як правило, екологічно чистого харчування та приготовленого господарем; наявність умов для спілкування з природою, ознайомлення з місцевими звичаями та традиціями тощо" [3].

На відміну від сільського, міський туризм є особливим видом спеціалізованого туризму. Він орієнтований на комплексне використання природних, культурно-історичних, етнографічних та інших ресурсів міст з метою формування специфічного духовно-ментального уявлення про їх середовище та створення комплексного туристичного продукту.

По суті, обидва визначення регламентують відповідні умови формування сільського та міського туризму. У першому випадку має місце переважно монофункціональна туристична діяльність, яка зосереджена навколо рекреаційно-оздоровчих функцій місцевості сільського типу (з деякими функціональними доповненнями культурно-пізнавального, соціально-етнографічного, естетичного характеру), в другому – з полікомпонентною глибоко диверсифікованою туристичною індустрією, заснованою на використанні переваг модульного, високо комунікативного, інноваційного, всебічно перетвореного міського середовища.

Сутність міського та сільського туризму проявляється через виконання ними деяких спільних функцій: культурно-пізнавальної, рекреаційної, соціально-етичної, лікувально-оздоровчої, економіко-ділової, освітньої, розважальної [3; 5; 8; 9; 12; 13]. Незважаючи на різну спрямованість і середовище формування цих видів туризму, їхні функції подібні між собою і різняться лише інтенсивністю прояву, ментально-перцепційною направленістю, характером реалізації та рівнем інфраструктурного забезпечення.

Культурно-пізнавальна функція сільського туризму проявляється у формуванні почуття етнічної приналежності та національної свідомості громадян, які організують власний і сімейний відпочинок у сільській місцевості, а в міському – визначає образ міста, його перцепційне сприйняття, архітектурно-естетичні та соціально-сакральні властивості. Культурно-пізнавальні функції формують масове уявлення про міське та сільське середовище, його стиль і характер розвитку, парадигму буття. Туристи отримують від них не лише культурно-естетичні враження та емоції, а й нові знання та досвід, що значно збагачує світогляд, розвиває життєву культуру, допомагає в на-

лагодженні спілкування та комунікацій, визначає відношення до релігійних традицій [2; 11].

Рекреаційні функції міського та сільського туризму уможлиблюють відновити духовні, фізичні та психологічні сили. Вони сформувалися на основі унікальних природно-кліматичних ресурсів тієї природної зони, де розташовані поселення, а також різноманітних старожитностей, культурно-історичних пам'яток, що входять до культурно-пізнавальної програми обслуговування туристів. Функції курортних міст і сіл пов'язані з відпочинком, затишними готелями, парками, зеленими зонами, узбережжям морів, річок та інших водойм, тихим і неспішним перебігом життя [14].

Лікувально-оздоровчі функції тісно пов'язані із попередньою групою, проте більш зосереджені саме на лікуванні, оздоровленні та реабілітації хворих. Центри лікувально-оздоровчого туризму в містах і селах розміщені, як правило, поблизу родовищ цілющих природних ресурсів (мінеральних вод, лікувальних грязей тощо) та орієнтовані переважно на літніх чи людей із захворюваннями. Однак, незважаючи на специфіку сегменту цього ринку послуг, туристичний продукт лікувально-оздоровчих закладів почав пристосовуватися до потреб більш широких верств населення [6]. Санаторії, пансіонати, лікувально-профілактичні заклади розробляють різноманітну програму перебування відпочиваючих, проводять культурні та спортивні заходи, розширюють можливості занять активними видами відпочинку і, за умови збереження основної лікувальної функції, зближуються з центрами подієвого й культурно-пізнавального, спортивного туризму [2; 11].

Міський і сільський туризм важко уявити без спорідненості із *центрами міських розваг і відпочинку*. Вони є в кожному місті та в кожній садибі сільського туризму. Однак існує низка міських поселень із профільними функціями розважального бізнесу. Вони доповнюють та насичують звичайну туристську поїздку в місто, а в деяких випадках стають основною метою туру. Важливе місце в організації розваг займають різноманітні *виставкові заходи*, які можуть бути або окремими їх елементами, або складовою *подієвих турів*. У світових містах, великих ділових і культурно-просвітницьких центрах регулярно проходять культурні та спортивні заходи різного масштабу й тематики. Це можуть бути події світового значення (Олімпійські ігри, конкурси краси, тематичні виставки), регіонального (чемпіонати континенту з різних видів спорту) та національного (музичний або кінофестиваль, виставки творів народних майстрів, національної культури та мистецтва, спортивні змагання в межах країни) рівнів. Події локального рівня можуть проходити як в містах, так і в сільській місцевості. Вони стосуються відтворення історичних битв, етнографічної культури краю, письменності та мови, національного одягу, пісні, танцю тощо [15–17].

Соціально-етична функція сільського туризму розкривається у формуванні культури та етики спілкування з природним середовищем і місцевим населенням. В умовах бурхливої урбанізації сучасного суспільства, яка зберігається й до теперішнього часу, відвідування села, спілкування з живою природою сприяє вихованню доброти, любові до рідної землі, оточуючого середовища. У містах соціально-етична функція сприяє формуванню культури спілкування з мешканцями, сприйняттю їх світоглядних, етнічних і національних особливостей [16].

Соціально-економічна (ділова) функція сільського туризму спрямована на ефективний розвиток сільських регіонів, вирішення проблем зайнятості місцевого населення, збільшення його доходів. Сільські поселення при цьому відіграють переважно пасивну роль. Оскільки саме розвиток туристичних садиб на селі стимулює налагодження ринкових відносин, формує середовище підприємництва та конкуренції, яке ефективно відтворює всю сукупність ринкових економічних відносин, що переважає в міській місцевості [15].

Основний потік ділових туристів відвідує саме міста. Це пов'язано із бізнес-інтересами окремих господарюючих суб'єктів, їх підприємницькою діяльністю, організацією комерційних заходів, фінансово-економічним обслуговуванням, а також із участю в конференціях, семінарах, симпозіумах, виставках і ярмарках. Міста-дестинації ділового туризму напряму пов'язані з великими ядрами економічного та політичного життя країни. Вони є основою глобальної економіки. Через них проходять значні фінансові потоки, в них укладаються вагомні комерційні контракти, приймаються організаційні бізнесові рішення. Ділові туристи дуже вимогливі до стану міської інфраструктури, закладів розміщення, комунікацій, наявності місць для проведення ділових заходів (медіацентрів, конгрес-холів тощо) та їх відповідного технічного оснащення (аудіовізуальне устаткування, засоби зв'язку, високошвидкісний доступ до Інтернет), рівня професіоналізму обслуговуючого персоналу тощо [3].

Освітня функція в сільському туризмі полягає в організації навчання відвідувачів садиб основам ведення сільського господарства, городництва, догляду за культурними рослинами та свійськими тваринами, а також в організації навчання ремеслам, народним промислам, полюванню, рибальству. У містах традиційно відбувається підготовка вузькопрофільних спеціалістів високої кваліфікації за різноманітними спеціальностями й професіями. Переважно, міста, на відміну від сільської місцевості, надають послуги вищої освіти. Для міст характерне проведення тренінгів, курсів іноземних мов і підвищення кваліфікації, лекцій, семінарів, творчих вечорів.

Якщо функції міського та сільського туризму в цілому співпадають, то *мета подорожі* суттєво відрізняється. Так, у *сільській місцевості* деякі вчені [1; 2; 4; 6; 12; 13] за цим критерієм виділяють

оздоровчий, дитячий, освітній, кулінарний (гастрономічний), промисловий, спортивний, пригодницький, пізнавальний та комбінований туризм. Кожен із них має власну ресурсну базу, специфічний склад туристів і умови надання туристичних послуг. Отже, сільський туризм проявляється в різноманітних формах організації відпочинку, що обумовлює високий його потенціал для подальшого розвитку. Відповідно до мети подорожі існують такі різні форми організації відпочинку в сільській місцевості, як *агротуризм*, *етнографічний туризм*, *фермерський туризм*, *дачний туризм* [1; 2; 11].

Для *агротуризму* основними ресурсами є, власне, сільська садиба, аграрне господарство (худоба, птиця, бджоли та ін.), посіви різноманітних агрокультур (зернових, кормових, овочевих, баштанних), наявність садів, виноградників тощо.

В *етнографічному* туризмі основними ресурсами виступають сільська місцевість та її мешканці з їх історико-культурною спадщиною, побутом, ремеслами, легендами, переказами, оповіданнями, фольклором, традиціями, обрядами, святкуваннями.

Фермерський туризм схожий за ресурсами свого розвитку із агротуризмом. Головною відмінністю між ними є те, що ресурси в першому надаються для тимчасового ознайомлення і виконують переважно пізнавальну функцію.

Ресурсами *дачного* туризму виступає, як правило, приватне приміщення для тимчасового сезонного проживання, а також невелика садово-городня ділянка для організації сільськогосподарських робіт, вирощування овочевих (інколи баштанних) культур, садових дерев, виноградників. Розведення домашньої худоби та птиці в дачному туризмі майже не практикується [3].

Аналіз різновидів *міського туризму за метою подорожі* можна здійснювати з різних позицій і точок зору. Розрізняють *широкий* і *звужений* підходи до його типізації. *Широкий погляд* на міський туризм включає в це поняття цілу низку компонентів, пов'язаних за метою подорожі з іншими видами туризму. Адже місто є унікальним середовищем високої компактності, модульності, строкатої різноманітності, комунікативності та функціональної інтенсивності. У цьому конгломераті функцій та інтересів мета різних туристичних подорожей часто перемежується, що, власне, й визначає підвищений інтерес до міського туризму з боку потенційних відвідувачів [8; 9; 18].

У прагненні отримати цілий і неповторний набір послуг, туристи відвідують різні міста, різнопланово користуючись усіма перевагами урбанізованого середовища, його культурно-історичною та архітектурною спадщиною, кліматичними та природними особливостями, перевагами високорозвиненого та глибокодиверсифікованого суспільного життя (включаючи бізнесові, торговельні, розважальні, освітні та комунікаційні послуги), властивостями лікувально-оздоров-

чого та рекреаційного характеру. Відштовхуючись від праць Н. Leser, Н. Neuenfeldt, О. Rose, Ch. Oliver [8–10], міський туризм має включати такі складові частини: шопінг-туризм, діловий туризм, подієвий (відвідання різноманітних ділових, спортивних і культурно-мистецьких заходів), пізнавальний, паломницький, рекреаційний і медично-оздоровчий, освітній, а також екстремальний (інфільтраційний туризм, зацепінг, диггерство, роуп-джампінг, рафтинг тощо).

Наведена вище класифікація міського туризму за метою подорожі є неповною, оскільки вона не дає можливості повноцінно врахувати всі особисті вузькоспеціалізовані потреби міських туристів. До неї не входять суто перцепційні уявно-образні потреби туристів, що пов'язані із загальним універсально-комплексним ознайомленням з містом, його архітектурною та просторовою конфігурацією, планувальною структурою, історичною, етнічною та культурно-релігійною спадщиною [14]. Таким чином, до перерахованих вище цілей подорожі містом додається відвідування останнього з метою його сприйняття, усвідомлення естетики буття, формування "образу" міста, стилю, темпу й характеру життя мешканців, уявлення про просторово-геометричні особливості міста, його клімат, рельєф, події історичного розвитку тощо [8–10; 16]. Основними формами організації міського туризму є керовані групові екскурсії, індивідуальні відокремлені туристичні маршрути, квести та розважальні заходи (у т. ч. екстремального характеру), ділові та культурно-освітні зустрічі, шопінг, паломництво, лікувально-оздоровчі заходи [3; 19].

Висновки. Розвиток міського та сільського туризму охоплює значний спектр послуг туристичної індустрії країни. Розкрито онтологічну сутність міського та сільського туризму в їх діалектичній єдності та взаємозалежності. Здійснено порівняльний аналіз середовища формування міського та сільського туризму. Запропоновано визначення міського, вдосконалення визначення сільського туризму.

Розкрито основні функції міського та сільського туризму – культурно-пізнавальну, рекреаційну та лікувально-оздоровчу, розважальну, виставкову та подієву, соціально-етичну, економіко-ділову, освітню.

Розроблено типізацію та запропоновано структурний аналіз міського й сільського туризму. Виділено та проаналізовано види сільського та міського туризму за метою подорожі: в містах – це діловий туризм, шопінг-туризм, подієвий, пізнавальний, паломницький, рекреаційний і медично-оздоровчий, освітній, екстремальний і перцепційний туризм, в селах – оздоровчий, дитячий оздоровчий, освітній, гастрономічний, промисловий, спортивний, пригодницький, пізнавальний і комбінований туризм.

Основні напрямки розвитку міського й сільського туризму в майбутньому – орієнтація на перцепційне дослідження урбаністичної

та/або руралістичної місцевості, розвиток екологічних складових туристичного когнітивного сприйняття території, активізація процесів духовно-ментального, економіко-організаційного та соціально-громадського зближення модульно-подрібнених функціонально та структурно відокремлених міських і сільських територій між собою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Зінько Ю. В., Васильєв В. П., Горішевський П. А., Рутинський М. Й.* Світовий досвід організації сільського туризму. Одеса, 2009. 56 с.
2. *Зінько Ю. В., Рутинський М. Й., Горішевський П. А.* Інноваційні форми занять в сільському туризмі та агротуризмі. Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Серія : "Економіка, аграрний менеджмент, бізнес", 2011. Вип. 163. Ч. 1. С. 30—38.
3. *Ткаченко Т. І.* Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 2-ге вид. 463 с.
4. *Как заработать на "зеленом туризме".* URL : <http://www.openbusiness.ru/html/dop3/zel-tour.htm> (дата звернення: 05.10.2016).
5. *Кравцов С. С.* Механізми державного регулювання сільського зеленого туризму : автореф. дис ... канд. наук з держ. управління: 25.00.02. Донецьк, 2012. 20 с.
6. *Koji K.* Rural tourism and environmental conservation. Tokyo : Peramon press, 2000. 245 p.
7. *Dictionery of Trelvel. Tourism and Hospitaliti.* Ed. S. Medlik. London : Butterworth-Henemann Etd., 1993. P. 43.
8. *Leser H. (Hrsg.).* Diercke Wörterbuch Allgemeine Geographie. München : Braunschweig, 1997. 125 p.
9. *Neuenfeldt H., Rose O.* Stadttourismus als Wirtschaftsfaktor in Aachen. URL : www.geogr.uni-goettingen.de (дата звернення: 07.10.2016).
10. *Oliver Ch.* Wenge Städtetourismus in Barcelona und Madrid unter besonderer Berücksichtigung der deutschen Reisenden. URL : <http://kups.ub.uni-koeln.de> (дата звернення: 05.10.2016).
11. *Єременко А. Ю.* Дослідження передумов та розвитку сільського туризму в Україні. Структурно-інституційні зміни та інвестиційно-інноваційний розвиток регіону. Матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф. (17–18 трав. 2007, м. Чернівці). Чернівці, 2007. С. 277—280.
12. *Сельский туризм.* URL : <http://you2way.ru/tourizm/92-selskij-turizm?showall=1&limitstart> (дата звернення: 20.10.2016).
13. *Відпочинок на селі? Є перспектива.* Туризм сільський зелений. 2000. № 4. С. 6.
14. *Гладкий О. В., Іщук С. І.* Географія міст. Геоурбаністика : підруч. Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ : Паливода А. В., 2014. 300 с.
15. *Замятин Д. Н.* Гуманитарная география. Пространство и язык географических образов. М. : Алетейя, 2003. 331 с.
16. *Замятин Д. Н.* В сердце воздуха. К поискам сокровенных пространств: Эссе. СПб. : Изд-во Ивана Лимбаха, 2011. 416 с.

17. *Замятин Д. Н.* Метагеографія. Пространство образов и образы пространства. М. : Аграф, 2004. 512 с.
18. *Туризм і місто: досвід, проблеми та перспективи* : монографія ; за заг. ред. І. М. Писаревського. Харків : ХНАМГ, 2011. 284 с.
19. *Любіцева О. О.* Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти); Київ: ун-т туризму, економіки і права. Київ : Альтерпрес, 2002. 436 с.

Стаття надійшла до редакції 06.09.2016.

Tkachenko T., Gladkey A. Urban and rural tourism: formation and development.

Background. Nowadays, the development of tourism system in Ukraine is being modernized and revitalized. Rural tourism became a special segment of Ukrainian tourist market. It provides tourists, both domestic and foreign, with unique services of accommodation and recreation in rural landscapes, in the natural environment with rural sceneries as well as in private estate that hold traditional way of life, ethnic, cultural and historical traditions of the area. City tourism is relatively new part of tourism system. It is also being actively developed in Ukraine. There are a lot of city tours organised in Ukraine. Many urban tourist resources are restored and created. This influenced on the development of perceptual "image" of key tourist cities. Therefore, investigation of the essence, main characteristics and prerequisites for the development of urban and rural tourism in Ukraine is so relevant now.

The aim of the study is to analyze the nature of the urban and rural tourism, their unity and interdependence.

Material and methods. Scientific methods of dialectics used for urban and rural tourism investigations are substantiated. They are: comparative analysis, deductive synthesis, logic modeling, classification and typing, system-structural analysis, scientific forecasting.

Results. The ontological essence of urban and rural tourism in their dialectical unity and interdependences is disclosed. The comparative analysis of urban and rural tourism environments is developed. The definition of urban tourism has been proposed and rural tourism definition has been improved. The main functions of urban and rural tourism are disclosed. They are: cultural and cognitive, recreational, treatment and sanitary, entertaining, exhibition, event, social and ethical, business and economic as well as educational functions. The typification and structural analysis of urban and rural tourism is developed. Different types of urban and rural tourism using travelling purposes criteria are highlighted and analyzed. In cities they are: business tourism, shopping-tourism, event, cognitive, pilgrimage, recreational, treatment and sanitary, educational, extremal as well as perceptual tourism. In rural areas they are: sanitary, children's sanitary, educational, culinary, handcraft, sport, adventure, cognitive as well as multiple-purpose tourism. Basic forms of recreation organization in urban and rural areas are presented. Main directions of urban and rural tourism future development are highlighted.

Conclusion. The analysis of essence of urban and rural tourism in their unity and interdependence enabled to highlight the leading ontological foundations of the concepts of urban and rural tourism, make a comparative analysis of their fundamental characteristics, investigate the main functions and environment of formation of urban and rural tourism as well as disclose the main directions of urban and rural tourism further development.

Keywords: urban tourism, rural tourism, ontological essence, features, development trends.

REFERENCES

1. *Zin'ko Ju. V., Vasylyjev V. P., Gorishevs'kyj P. A., Rutyns'kyj M. J.* Svitovyj dosvid organizacii sil'skogo turyzmu. Odesa, 2009. 56 s.
2. *Zin'ko Ju. V., Rutyns'kyj M. J., Gorishevs'kyj P. A.* Innovacijni formy zanjat' v sil'skomu turyzmi ta agroturyzmi. Nauk. visn. Nac. un-tu bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrai'ny. Serija : "Ekonomika, agrarnyj menedzhment, biznes", 2011. Vyp. 163. Ch. 1. S. 30—38.
3. *Tkachenko T. I.* Stalyj rozvytok turyzmu: teorija, metodologija, realii' biznesu : monografija. Kyi'v : Kyi'v. nac. torg.-ekon. un-t, 2009. 2-ge vyd. 463 s.
4. *Kak zarobotat' na "zelenom turizme".* URL : <http://www.openbusiness.ru/html/dop3/zel-tour.htm> (data zvernennja: 05.10.2016).
5. *Kravcov S. S.* Mehanizmy derzhavnogo reguljuvannja sil'skogo zelenogo turyzmu : avtoref. dys ... kand. nauk z derzh. upravlinnja: 25.00.02. Donec'k, 2012. 20 s.
6. *Koji K.* Rural tourism and environmental conservation. Tokyo : Peramon press, 2000. 245 p.
7. *Dictionery of Trevel. Tourism and Hospitaliti.* Ed. S. Medlik. London : Butterworth-Henemann Etd., 1993. P. 43.
8. *Leser H. (Hrsg.).* Diercke Wörterbuch Allgemeine Geographie. München : Braunschweig, 1997. 125 p.
9. *Neuenfeldt H., Rose O.* Stadttourismus als Wirtschaftsfaktor in Aachen. URL : www.geogr.uni-goettingen.de (дата звернення: 07.10.2016).
10. *Oliver Ch.* Wenge Städtetourismus in Barcelona und Madrid unter besonderer Berücksichtigung der deutschen Reisenden. URL : <http://kups.ub.uni-koeln.de> (дата звернення: 05.10.2016).
11. *Jeremenko A. Ju.* Doslidzhennja peredumov ta rozvytku sil'skogo turyzmu v Ukrai'ni. Strukturno-instytucijni zminy ta investycijno-innovacijnyj rozvytok regionu. Materialy XVI Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (17–18 trav. 2007, m. Chernivci). Chernivci, 2007. S. 277—280.
12. *Sel'skij turizm.* URL : <http://you2way.ru/tourizm/92-selskij-turizm?showall=1&limitstart> (data zvernennja: 20.10.2016).
13. *Vidpochynok na seli? Je perspektyva.* Turyzm sil's'kyj zelenyj. 2000. № 4. S. 6.
14. *Gladkyj O. V., Ishhuk S. I.* Geografija mist. Geourbanistyka : pidruch. Kyi'v. nac. un-t imeni Tarasa Shevchenka. Kyi'v : Palyvoda A. V., 2014. 300 s.
15. *Zamjatin D. N.* Gumanitarnaja geografija. Prostranstvo i jazyk geografi-cheskih obrazov. M. : Aletejja, 2003. 331 s.
16. *Zamjatin D. N.* V serdce vozduha. K poiskam sokrovennyh prostranstv: Jesse. SPb. : Izd-vo Ivana Limbaha, 2011. 416 s.
17. *Zamjatin D. N.* Metageografija. Prostranstvo obrazov i obrazy prostranstva. M. : Agraf, 2004. 512 s.
18. *Turyzm i misto: dosvid, problemy ta perspektyvy* : monografija ; za zag. red. I. M. Pysarevs'kogo. Harkiv : HNAMEG, 2011. 284 s.
19. *Ljubiceva O. O.* Rynok turystychnyh poslug (geoprosstorovi aspekty); Kyi'v. un-t turyzmu, ekonomiky i prava. Kyi'v : Al'terpres, 2002. 436 s.